

วัฒนธรรมโนรา :

การดำรงอยู่และการสืบทอดในบริบทของบ้านปลายระไม อำเภอเป็นดัง รัฐเคดาห์ (ไทรบุรี) ประเทศมาเลเซีย

Nora Culture: Existence and Inheritance in the Context of Baan Plai Ramai
Pendang District, Kedah State (Taiburi), Malaysia

โดย: อ้อมใจ วงษ์มณฑา

สารสังเขป

โนราของชาวสยาม บ้านปลายระไม อำเภอเป็นดัง ประเทศมาเลเซียจะวิเคราะห์ปัจจัยในการสืบทอดและบทบาทของโนรา เก็บข้อมูลช่วงพ.ศ. 2554-2557 เป็นรูปแบบวรรณกรรมมุขปาฐะและลายลักษณ์ พิธีกรรมโนราโรงครูมีเพื่อแก้บนและตัดจุก มีทั้งโนราหญิงและชาย เชื่อว่าครูหมอมานจากประเทศไทย ร่างทรงมาจากการเลือกของครูหมอ ปัจจัยการสืบทอดโนรา 1) การมีผู้สืบทอดการเป็นโนรา 2) ความเชื่อเรื่องครูหมอนโนรา 3) โนราโรงครูมีการจัดสืบเนื่องต่อมาและปัจจุบันมีมากขึ้น 4) ชุมชนปลายระไมมีความพร้อมในด้านเศรษฐกิจ มีญาติพี่น้องที่เหนียวแน่น ความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษาไทย ค่านิยมการบูชาครู ความกตัญญู การรักษาสัจจะ ความภาคภูมิใจในการเป็นคนสยาม โนราที่บ้านปลายระไมมีบทบาทในการช่วยสืบทอดอัตลักษณ์ความเป็นชาวสยามและสร้างความทรงจำร่วมให้กับคนในชุมชน ให้ความบันเทิง เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในบริบทต่างแดน

This article analyzes the factors of succession and role of Nora. Data was collected during years B.E. 2554-2557. Nora is considered both oral and written literatures. Nora Rong Kru ritual is practiced to fulfill one's vow and for cutting one's topknot by the Nora Master. There are both female and male Noras, and it is believed that Kru Mo (Spirits of Nora Masters) were originally from Thailand having superstitious power to possess their "medium". The result found that the factors of Nora's inheritance consisted 1) having a Nora successor 2) belief in Kru Mo (Spirits of Nora Masters) 3) continuous and frequent practicing in Nora Rong Kru ritual nowadays, and 4) readiness of Plai Ramai community in terms of economics, strong bounds among own relatives, ability to communicate in Thai, valuing the old master's worshiping, gratitude, sincerity, and their pride in being Siamese. Therefore, Nora of Baan Plai Ramai plays roles in helping to inherit the Siamese identity and creating shared memories for people in the community as well as entertaining, becoming a core that they hold on to, strengthening the community in a foreign surrounding.

โนราเป็นการแสดงพื้นเมืองที่สืบทอดกันมานาน นิยมกันอย่างแพร่หลายในภาคใต้ตอนบนและ ตอนกลางของประเทศไทย การแสดงโนราเกิดขึ้น ครั้งแรกเมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด แต่อย่างช้ น่าจะเกิดในช่วงปลายสมัยศรีวิชัย ในระยะแรก โนราจะเป็นการแสดงสำหรับประกอบพิธีกรรม และ เครื่องดนตรีของโนราก็มาจากพราณ เช่น ไซโป้ไม้เป่า เรียกสัตว์ทำให้เกิดเครื่องเป่าคือปี่ การเคาะไม้ทำให้เกิดเครื่องเคาะจังหวะ เช่น กรับ ฉิ่ง

ส่วนความเชื่อและแบบแผนปฏิบัติเกี่ยวกับ โนราโรงครูนั้นไม่เพียงแพร่กระจายในภาคใต้ของ ประเทศไทยแต่ยังครอบคลุมไปถึงรัฐตอนเหนือของ ประเทศมาเลเซีย อย่างในรัฐเคดาห์หรือเมืองไทรบุรี ซึ่งอดีตเคยเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรสยาม โดยในไทรบุรีมีชุมชนชาวสยามตั้งอยู่หลายแห่ง ล้วน แต่ตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนเสียดินแดนหัวเมืองมลายูให้แก่ อังกฤษในยุคการล่าอาณานิคม เมื่อดินแดนส่วนนี้ กลายเป็นของอังกฤษกลุ่มคนเหล่านี้ก็ติดไปกับผืน

แผ่นดินนั้นด้วย ต่อมาเมื่อมาเลเซียได้รับเอกราชเมื่อ วันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2500 คนกลุ่มนี้ก็กลายเป็น ชาวมาเลเซียเชื้อชาติสยาม (Orang Siam) ดังเช่น ชาวสยามที่บ้านปลายระเมี รัฐเคดาห์ มีชื่อเรียก ภาษามลายูว่า Kampong Titi Akar อยู่ในพื้นที่ตำบล ทุ่งควาย อำเภอบันดัง รัฐเคดาห์พูดภาษาไทยถิ่นใต้ นับถือพุทธศาสนา มีธรรมเนียมประเพณีคล้ายคลึง กับชาวไทยในภาคใต้ และมีความเชื่อเรื่องโนราว่าตน มีเชื้อสายโนรา มีการประกอบพิธีกรรมโนราโรงครูช่วง เดือน 6 และเดือน 7 และเชื่อว่า “ลูกแม่น้ำ” หรือบุคคล ที่มีเชื้อสายโนราของสายตระกูลครูหมอตวดเพชร ทวดพัน ที่เชื่อว่าเมื่อท่านเสียชีวิตแล้วได้ถือกำเนิด เป็นจะเข้คอยปกปักรักษาลูกหลาน โดยลูกหลาน จะต้องเข้าร่วมพิธีกรรมโนราโรงครูในช่วงเดือน 6 และ เดือน 7 เพื่อให้โนราพาลงมาจากบ้านแล้วเวียนรอบ โรงโนราเป็นการรับขวัญให้เกิดใหม่เป็นลูกแม่น้ำโดย สมบูรณ์ หากตกน้ำจะไม่ได้รับอันตราย เพราะมีจะเข้ หมอตวดเพชร ทวดพันคอยอารักขาอยู่

“ เป็นโนรานั้นที่สำคัญคือต้องบริสุทธิ์
หรือไม่มีความสัมพันธ์ทางเพศกับเพศตรงข้ามก่อนจะเข้าพิธี
มิเช่นนั้นจะกลายเป็นโนราปาราชิก ไม่สามารถประกอบพิธีกรรมได้
ธรรมเนียมข้อนี้โนราที่ปลายระไมยังยึดถืออย่างเคร่งครัด
ในขณะที่โนราในภาคใต้บางคณะย่อหย่อนให้
โดยให้ผู้ที่เข้าพิธีตัดลูกนั้นไปบวชก่อน ”

สิ่งเหล่านี้ปรากฏอยู่ในการศึกษาของปริยารัตน์ เชาวลิตประพันธ์ (2558) โดยมุ่งศึกษาการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมโนราของชาวสยามในชุมชนดังกล่าว และวิเคราะห์ปัจจัยในการสืบทอดและบทบาทของวัฒนธรรมโนราของชาวสยามในบริบทสังคม พหุวัฒนธรรมและข้ามพรมแดน ปริยารัตน์เก็บข้อมูลภาคสนามพิธีโนราโรงครูในช่วงพ.ศ. 2554-2557 และเก็บข้อมูลภาคสนามการประกอบพิธีโนราโรงครูในจังหวัดพัทลุง เพื่อนำมาวิเคราะห์การดำรงอยู่และการสืบทอดวัฒนธรรมโนราที่ชุมชนปลายระไมให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

การศึกษาพบว่าการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมโนราของชาวสยามบ้านปลายระไมอยู่ในรูปของวรรณกรรมมุขปาฐะ ได้แก่ ตำนานครูหมอโนราท้องถิ่น นิทานเรื่องพระสุธน-มโนห์รา พระรถ-เมรี และวรรณกรรมลายลักษณ์ ได้แก่ บทโนราที่ใช้ในพิธีกรรมโนราโรงครู ซึ่งคล้ายคลึงกับที่พบในภาคใต้ เมื่อเปรียบเทียบการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมโนราที่บ้านปลายระไมกับในภาคใต้มีลักษณะที่เหมือน/คล้ายและแตกต่างกันในด้านพิธีกรรม เมื่อมองในภาพรวมแล้ว โนราที่ปลายระไมยังคงดำรงธรรมเนียมปฏิบัติดั้งเดิมใน

อะไรคือ พิธีตัดเหมรุษ

“เหมรุษ” แปลว่า บอนบาน การตัดเหมรุษก็คือ การแก้บนหรือการให้สินบนกับครูหมอโนราตามที่ได้บนบานหรือสัญญาว่าจะให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งหากครูหมอโนราช่วยดลบันดาลให้เกิดความสำเร็จตามความมุ่งหวัง พิธีตัดเหมรุษจึงเป็นเสมือนการตัดพันธะที่มีต่อกันด้วยการให้สิ่งที่แต่ละคนสัญญาไว้แก่ครูหมอโนรา แต่หากผู้ใดไม่ทำตามสัญญาที่เคยบอกไว้ ลืมหรือแกล้งลืมก็จะถูกสิ่งเหนือธรรมชาติเหล่านั้นมาเตือนหรือลงโทษ แต่อาจไม่ถึงแก่ชีวิตทำให้ผู้นั้นเจ็บป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุ การบนบานนั้นมีการสัญญาว่าจะตอบแทนด้วยการเช่นในรูปแบบต่าง ๆ การตอบแทนด้วยหมากพลูดอกไม้ เทียน และข้าวสารห่อด้วยผ้าขาว หลังเสร็จพิธีจะต้องเก็บเครื่องเซ่นไหว้ไว้ที่สูง

การประกอบพิธีในราโรงครู โดยเริ่มจากเจ้าภาพต้อง ยกเทียนไปติดต่อบนโพนมาแสดง มีการปลุกโพนในรา ไว้ติดพื้น ปูเสื่ออย่างโบราณ มีการไหว้ครู การเล่นบท การร้องส่งโรงและตัดเหมมุย

ในแง่ของรายละเอียดมีหลายส่วนที่แตกต่างกัน โดยในภาคใต้จะยึดตามตำนานโนราคือขนาดกว้าง 9 ศอก ยาว 11 ศอก โรงครูของทางภาคใต้จึงมีขนาด ค่อนข้างเล็ก ในขณะที่ปลายระไไม่ยิ่งสร้างใหญ่โอ้อวด ยิ่งดี แต่เพื่อความสะดวก ชาวสยามที่ปลายระไไม่นิยม ใช้โรงโนราสำเร็จรูป ซึ่งเช่ามาจากผู้ประกอบการใน หมู่บ้านปลายระไไม่และหมู่บ้านใกล้เคียง โรงโนรา โครงทำด้วยเหล็ก หลังคามุงด้วยผ้าใบและบริเวณที่ ต่อเป็นพาไลจะมุงด้วยกระเบื้องหรือจากตามแบบ ดั้งเดิม เว้นแต่ในกรณีที่ประกอบพิธีในราโรงครูเพื่อ ตัดจุกลงจะสร้างโรงโนราแบบดั้งเดิมคือใช้ไม้จริง ทั้งหมด แต่ขนาดก็กว้างขวางกว่าในภาคใต้

โรงโนราที่ปลายระไไม่ยังคงลักษณะที่เปิดด้าน ข้างโล่งทั้ง 3 ด้านเหมือนอย่างโบราณ ในขณะที่ทาง ภาคใต้ใช้ฉากกันด้านหนึ่งไว้เพื่อเป็นที่แต่งตัวของ โนรา การเลือกวันเข้าโรงทางภาคใต้จะกำหนดให้เข้า โรงเฉพาะวันพุธเท่านั้น แต่ที่ปลายระไไม่สามารถเข้า โรงวันใดก็ได้ ยกเว้นวันปากเดือนและวันไม่ดี ซึ่งต้อง ดูตำราประกอบ การประกอบพิธีกรรมโนราโรงครูที่ ปลายระไไม่มีแบบ 1 วัน 1 คืน และ 3 วัน 3 คืน เช่น เดียวกับภาคใต้

ทั้งนี้วัดอุปสงค์ในการประกอบพิธีกรรมโนรา โรงครูที่บ้านปลายระไไม่เหลือเพียงการกัณฑ์และเพื่อ ตัดจุกลงในราใหม่เท่านั้น ส่วนการจัดโนราโรงครูเพื่อ ไหว้ครูของผู้ที่อยู่ในสายตระกูลโนราอย่างที่เคยมีมา แต่เดิมนั้นไม่มีแล้ว ในการประกอบพิธีในราโรงครู แบบ 3 วัน 3 คืน ที่บ้านปลายระไไม่และที่ภาคใต้แม้ จะมีพิธีกรรมหลัก ๆ ที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ การภาศ โรงไหว้ครู การเล่นบทสิบสอง การเข้าทรงครูหมอ

การส่งโรงตัดเหมมุย แต่มีขั้นตอนการประกอบ พิธีที่แตกต่างกันในแต่ละวัน คือที่ปลายระไไม่จะภาศ โรงไหว้ครูในคืนแรก และ 2 วันต่อมา ซึ่งนับเป็นวันที่ 1 คืนที่ 2 วันที่ 2 และคืนที่ 3 จะเป็นการเข้าทรง และ วันที่ 3 คือวันสุดท้ายจะมีการเชิญครูหมอมารับเครื่อง เช่น ในช่วงเช้า ส่วนช่วงบ่ายโนราจะว่าบทคุณครู ครูสอน สอนรำแสงทอง ฝนตกข้างเหนือ พลายงาม รำคล้องหงส์ เล่นบทสิบสอง จากนั้นจึงทำพิธีส่งโรง และตัดเหมมุย

ขณะที่ภาคใต้นั้น ในวันแรกจะเข้าโรงในวันพุธ ทำพิธีภาศ ภาศครู ส่วนในวันที่ 2 คือวันพฤหัสบดีซึ่ง ถือว่าเป็นวันครู โนราใหญ่จะรำไหว้ครูในบทครูสอน สอนรำ ฝนตกข้างเหนือ พลายงาม รวมทั้งว่าบท กำพริตอื่น ๆ ส่วนวันสุดท้ายเป็นการตัดเหมมุยกับน จะมีการรำคล้องหงส์ แทงเข้ ส่งครูและตัดเหมมุย จะเห็นว่าที่ปลายระไไม่ตัดการทวงเข้ออก เนื่องจาก เชื่อว่าการทวงเข้้นั้นเป็นพิธีสำคัญมีรายละเอียดใน การประกอบพิธีมาก อีกทั้งคนทวงต้องมีความอาคม ที่แข็งแกร่งมิฉะนั้นอาจเกิดอันตรายได้ นอกจากนี้ การรำคล้องหงส์ที่ปลายระไไม่จะมีโนราออกมารำเพียง 3 คน มีโนราที่จะประกอบพิธีตัดเหมมุยสวมชุดโนรา เพียงคนเดียว ส่วนอีก 2 คนจะสวมหรือไม่สวมก็ได้ การรำจะเน้นการเดินรำเป็นวง ส่วนรำคล้องหงส์ของ โนราในภาคใต้เป็นการจับเอาเรื่องพระสุทนต์มโหรีรา ตอนพราวนบุญจับนางมโหรีรามาลเล่น โดยโนราใหญ่ เล่นเป็นนางมโหรีรา มีโนราอีก 6 คนเล่น เป็นนางกนิรี ทุกคนแต่งกายด้วยชุดมโนราห์สวยงาม และพราวนบุญ สวมหน้าพรานสีแดง

ความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมโนราที่ปลายระไไม่ กับภาคใต้อีกประการหนึ่งคือที่ปลายระไไม่มีทั้งโนรา ผู้ชายและโนราผู้หญิงซึ่งสามารถเป็นนายโรงและ ประกอบพิธีกรรมตัดเหมมุยได้เหมือนกัน ในขณะที่ ภาคใต้จะไม่นิยมให้โนราผู้หญิงเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม

และบางท้องถิ่นก็ให้ผู้หญิงเป็นเพียงโนราสวยามเท่านั้น เพราะถือว่าโนราที่สามารถประกอบพิธีกรรมได้นั้นหลังจากทำพิธีครอบเทริดเป็นโนราที่สมบูรณ์แล้วจะต้องผ่านการบวชเป็นพระก่อน ซึ่งผู้หญิงไม่สามารถบวชพระได้ แต่ที่ปลายระไมแก้ปัญหาโดยให้โนราหญิงบวชที่แทน ผู้ที่จะเข้าพิธีตัดจุครอบเทริดเป็นโนรานั้นที่สำคัญคือต้องบริสุทธิ์หรือไม่มีความสัมพันธ์ทางเพศกับเพศตรงข้ามก่อนจะเข้าพิธี มิเช่นนั้นจะกลายเป็นโนราปราชิกไม่สามารถประกอบพิธีกรรมได้ ธรรมเนียมข้อนี้โนราที่ปลายระไมยังยึดถืออย่างเคร่งครัด ในขณะที่โนราในภาคใต้บางคณะย่อหย่อนให้ โดยให้ผู้ที่จะเข้าพิธีตัดจุกันไปบวชก่อน เนื่องจากเชื่อว่าเมื่อบวชจะทำให้กลายเป็นคนใหม่หรือเป็นการเกิดใหม่ จากนั้นก็ค่อยเข้าพิธีครอบเทริดโนราใหญ่ และในขั้นตอนที่สำคัญที่สุดคือการตัดเหมรยุจะให้โนราที่อายุน้อยที่สุดเป็นผู้ประกอบพิธี ส่วนโนราที่มีอาวุโสสูงกว่าเป็นผู้เลี้ยง โดยถือว่าเมื่อโนราผ่านพิธีการตัดจุครอบเทริดแล้วสามารถทำพิธีตัดเหมรยุได้เหมือนกัน ซึ่งความคิดนี้จะแตกต่างจากโนราโรงครูในภาคใต้ ซึ่งในภาคใต้โนราใหญ่หรือนายโรงจะเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมเท่านั้น และไม่ใช่นายโรงของทุกคนจะสามารถประกอบพิธีโนราโรงครูได้ เจ้าภาพที่รับโนรามาลเล่นโรงครูจะพิจารณาเลือกโนราใหญ่ที่มีประสบการณ์ มีวิชาอาคม มีคุณธรรม เป็นที่ยอมรับนับถือมาประกอบพิธี เพราะถ้าได้โนราใหญ่ที่มีคุณสมบัติไม่เหมาะสมก็เกรงว่าจะตัดเหมรยุไม่ขาด

ด้านความเชื่อเรื่องครุหมอโนรา การนับถือครุหมอของชาวสยามที่ปลายระไมและชาวใต้ในประเทศไทยก็มีความแตกต่างกัน ครุหมอโนราในภาคใต้มักเรียกรวม ๆ ว่า “ครุหมอตายาย” หรือ “ตายายโนรา” หรือ “ตายาย” ซึ่งชาวใต้ที่มีเชื้อสายโนรานับถือว่าเป็นบรรพบุรุษของตน ส่วนครุหมอโนรา

ที่บ้านปลายระไม อาจแบ่งได้เป็นครุหมอของโนราและครุหมอของชาวบ้าน ครุหมอของโนรา ได้แก่ ครุหมอในตำนานโนรา เช่น แม่ศรีมาลา เทพสังหรณ์ ครุพราน พระยามือเหล็ก พระยามือไฟ และครุหมอที่เคยสอนโนรามาก่อน ซึ่งครุหมอประเภทหลังนี้อาจจะมีความสัมพันธ์ทางสายเลือดด้วยหรือไม่ก็ได้ ประเภทหนึ่งคือครุหมอของชาวบ้าน ซึ่งเจ้าภาพได้บั่นไว้และให้โนราเชิญมารับเครื่องเซ่นในโรงโนรา ครุหมอประเภทนี้มีหลากหลาย ทั้งที่เป็นครุต้นโนรา เคยเป็นครุโนรา และยังมีกรนับถือครุหมอที่ไม่ได้เป็นโนรามาก่อน แต่เป็นอดีตผู้นำชุมชน เป็นอดีตเจ้าของพื้นที่ เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำท้องถิ่น รวมทั้งยังมีครุหมอที่เป็นสัตว์ เช่น งู เสือ และมีครุหมอที่เป็นยักษ์อีกด้วย นอกจากนี้ชาวบ้านยังเชื่อว่าครุหมอส่วนหนึ่งเดินทางมาจากประเทศไทย เนื่องจากลูกหลานที่ประเทศไทยทอดทิ้งไม่ดูแลจึงเดินทางมาอยู่กับลูกหลานที่นั่นแทน ทำให้ครุหมอที่บ้านปลายระไมไม่มีเป็นจำนวนมาก

ในการประกอบพิธีกรรมโนราโรงครูที่บ้านปลายระไม พิธีกรรมโนราโรงครูมีเพื่อแก้บนและเพื่อตัดจุโนราใหม่ ธรรมเนียมปฏิบัติและขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมยังคงดำเนินตามแบบแผนที่เคยปฏิบัติมาตั้งแต่อดีต ที่บ้านปลายระไมมีโนรา 2 คณะ มีทั้งโนราหญิงและโนราชาย นิยมให้โนรารุ่นหลังเป็นผู้ประกอบพิธีตัดเหมรยุ ชาวสยามที่ไทรบุรียังคงมีความเชื่อเกี่ยวกับครุหมอโนรา นับถือครุหมอโนราทั้งที่เป็นบรรพบุรุษและเป็นครุหมอโนราในท้องถิ่น และเชื่อว่าครุหมอส่วนใหญ่เดินทางมาจากประเทศไทย ส่วนร่างทรงมาจากการเลือกของครุหมอ โดยร่างทรงคนหนึ่งอาจมีครุหมอมาลงได้หลายองค์

ปัจจัยในการสืบทอดวัฒนธรรมโนราบ้านปลายระไม ได้แก่ 1) การยังคงมีผู้สืบทอด การเป็นโนรา โดยเฉพาะในช่วง 5-6 ปีที่ผ่านมามีคนรุ่นใหม่ที่มาฝึกหัดโนราและเข้าพิธีตัดจุเป็นโนราใหญ่

หลายคน ด้วยความเต็มใจและความภาคภูมิใจ 2) การที่ชาวบ้านปลายระไไม่ยังคงมีความเชื่อเรื่องครุหมอนโรอย่างเหนียวแน่น โดยเชื่อว่าครุหมอนช่วยคุ้มครองให้รอดพ้นจากอันตราย โรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ตลอดจนบันดาลให้สมปรารถนา แล้วจึงจัดโนราโรงครุตอบแทน 3) พิธีกรรมโนราโรงครุยังมีการจัดสืบเนื่องต่อมาและในปัจจุบันยังมีมากขึ้น เนื่องจากชาวบ้านบนบานครุหมอนกันมาก 4) ชุมชนปลายระไไม่เองมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ทั้งความพร้อมด้านเศรษฐกิจ การมีเครือข่ายญาติพี่น้องที่เหนียวแน่นความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษาไทย ค่านิยมเรื่องการบูชาครุความกตัญญูตเวทีการรักษาสังกะ รวมทั้งความภาคภูมิใจในการเป็นคนสยาม นอกจากนี้วัฒนธรรมโนราที่บ้านปลายระไไม่ยังมีบทบาทในการช่วยสืบทอดอัตลักษณ์ความเป็นชาวสยามและการสร้างความทรงจำร่วมให้กับคนในชุมชนให้ความบันเทิงแก่คนในชุมชน เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้กับคนในชุมชน รวมทั้งสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนชาวสยามในบริบทต่างแดน

งานวิจัยนี้ถือเป็นการเปิดพรมแดนความรู้เกี่ยวกับโนรานอกดินแดนประเทศไทย โดยแสดงให้เห็นการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมโนราในชุมชนชาวสยามที่บ้านปลายระไไม่ที่มีการสืบทอดพิธีกรรมโนราโรงครุและความเชื่อเรื่องครุหมอนโนราจากบรรพบุรุษมาอย่างต่อเนื่อง การประกอบพิธีกรรมโนราโรงครุที่นี้ยังคงสืบทอดและถือธรรมเนียมปฏิบัติไม่แตกต่างจากอดีต ดังจะเห็นได้จากการสร้าง

โนราแบบโบราณ คือ ไม่ยกพื้น ไม่มีการใช้ฉากกัน เพื่อเป็นที่แต่งตัวโนรา โดยโนราจะแต่งตัวกันในโรงให้ผู้ชมสามารถมองเห็นได้เหมือนในอดีต ตัวบทที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมก็ยังใช้ตัวบทแบบเดิม เนื่องจากมีการบันทึกตัวบทที่ใช้ในพิธีกรรมไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยโนราแต่ละคนจะบันทึกตัวบทที่เล่าเรียนมาจากครูเก็บไว้เป็นสมบัติส่วนตัวและนำมาใช้ฝึกซ้อม หรืออ่านเมื่อประกอบพิธีกรรม

เมื่อเปรียบเทียบกับตัวบทในภาคใต้จึงพบว่าตัวบทที่ปลายระไไม่มักมีรายละเอียดมากกว่ายกเว้นบางตอนที่โนราในภาคใต้นำไปขยายความเพิ่มภายหลัง บทก่ำพลัดของเก่าที่พบที่บ้านปลายระไไม่ ได้แก่ บทแสงทอง ฝนตกข้างเหนือและพลาญงามจะมีเนื้อหาค่อนข้างเก่า ได้รับอิทธิพลจากภายนอกน้อย โดยเนื้อหาสะท้อนธรรมชาติและวิถีชีวิตที่อยู่รอบตัวของผู้แต่ง ตลอดจนแสดงสังขารของชีวิต โดยเปรียบเปรยกับธรรมชาติ

นอกจากนี้ตัวบททั้ง 3 ยังใช้บทหลักที่นำมาขับในการประกอบพิธีโนราโรงครุเหมือน ๆ กันทั้งที่ปลายระไไม่และในภาคใต้ ในขณะที่สืบสองบทหรือบทสืบสอง ซึ่งเป็นการนำวรรณกรรม 12 เรื่องมาร้อยเรียงต่อกันนั้นน่าจะเข้ามาทีหลัง สันนิษฐานว่าน่าจะเกิดขึ้นในช่วงรัชกาลที่ 5 จากการแพร่กระจายของวรรณกรรมวัดเกาะไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ดังปรากฏว่ามีการเล่นเรื่องลักษณวงศ์ โคบุตรของสุนทรภู่ ส่วนคณะใดจะหยิบยกเรื่องใดมาขับนั้นก็ขึ้นอยู่กับนายโรงและความพึงพอใจของผู้ชม แต่ที่นิยมกันคือ

อ่านเรื่องราวเกี่ยวกับโนราชาตรี (Nora Chatri)
ในรัฐเคดาห์ในบทความเรื่อง
Nora Chatri in Kedah: A Preliminary Report
เขียนโดย Ghulam-sarwar Yousof

SCAN ME

2 เรื่องแรกจะเป็นเรื่องพระสุนทร-มโนห์รา และพระรถ-เมรี ส่วนเรื่องสุดท้ายเป็นเรื่องไกรทอง การเปรียบเทียบตัวบทของภาคได้กับตัวบทที่ปลายระไมจึงช่วยให้แลเห็นการดำรงอยู่และพลวัตของวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับโนราได้ในขณะที่โนราทางฝั่งประเทศไทยเน้นการรำที่สวยงาม การขับบทที่ไพเราะ คมคาย แต่โนราที่ปลายระไมเน้น การประกอบพิธีกรรม โดยเฉพาะช่วงเช้าทรงครุหม่อซึ่งมีชาวบ้านเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก และมีการเชิญครุหม่อมาลงทรงถึงวันละ 2 ครั้ง เพื่อมาแสดงความเคารพต่อครุหม่อที่ตนนับถือและเพื่อขอพรจากครุหม่อ

สิ่งนี้อาจช่วยยืนยันได้ว่าดังเดิมนั้นโนราเริ่มมาจากพิธีกรรมก่อน ด้านพลวัตของโนราที่บ้านปลายระไมมีพลวัตน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการประกอบพิธีกรรมในพื้นที่ค่อนข้างปิด ผู้ชมเป็นชาวสยามด้วยกัน มีการสืบทอดกันเองแบบชาวบ้านโดยมีปัจจัยภายนอกมาเกี่ยวข้องไม่มากนัก ต่างจากโนราในประเทศไทยที่มีการปรับเปลี่ยนไปเป็นโนราเพื่อความบันเทิง จนในยุคหนึ่งเกิดความกังวลว่าโนราแบบเก่าจะสูญหายไป กระทั่งหน่วยงานราชการและสถาบันการศึกษาเริ่มมีเข้ามา มีส่วนร่วมในการสืบทอดความรู้โนรา การจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์โนราไว้ ส่วนโนราในพื้นที่อื่น ๆ ของมาเลเซีย เช่น ในกลันตัน ปีนัง มักเป็นการเล่นในพื้นที่เปิด มีผู้ชมทั้งที่เป็นชาวมาเลย์และชาวจีนทำให้

เกิดพลวัตในการเปลี่ยนแปลงสูงกว่า ที่เห็นเด่นชัดคือมีการใช้ภาษามาเลย์ ภาษาจีนในการขับบท และทักทายผู้ชม ในปีนี้โนราถูกนำไปใช้เป็นมหรสพเพื่อเฉลิมฉลองประจำปีในศาลเจ้าของชาวจีน จึงเน้นการแสดงที่เล่นเป็นเรื่องมากกว่าพิธีกรรม รวมทั้งมีการปรับโรงโนราเป็นโรงยกสูงลักษณะเดียวกับโรงลิเกหรือโรงมหรสพอื่น ๆ เพื่อให้ผู้ชมเห็นได้ชัด ในขณะที่ที่บ้านปลายระไมมีเพียงโนราในพิธีกรรมคือโนราโรงครู รับใช้ชาวบ้านในการแก้บน ผู้ชมมีเพียงชาวสยามในหมู่บ้านและญาติมิตรที่เป็นชาวสยามด้วยกัน จึงยังคงใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ในการประกอบพิธีกรรม มีธรรมเนียมปฏิบัติแบบดั้งเดิมตามที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยปู่ทวดลวดลาลาดนั้นวัฒนธรรมโนราที่ปลายระไมจึงอาจเป็นภาพฉายของโนราในอดีตที่ยังมีชีวิตและลมหายใจ การศึกษาวัฒนธรรมโนราของที่นี่จึงทำให้เกิดความเข้าใจการดำรงอยู่ตลอดจนการสืบทอดวัฒนธรรมโนราในอดีตที่สืบเนื่องมาถึงปัจจุบันได้ ●

ภาพที่เผยแพร่ในคอลัมน์ย่อยวิทยานิพนธ์ทั้งหมดเป็นลิขสิทธิ์ของ ดร.ปริยารัตน์ เชาวลิขิตประพันธ์ โดยกองบรรณาธิการวารสารสุสมิแล ได้รับความอนุเคราะห์ให้นำมาเผยแพร่เพื่อการศึกษาของสาธารณะ ผู้ใดสนใจนำภาพไปเผยแพร่โปรดติดต่อเจ้าของลิขสิทธิ์โดยตรง

เอกสารอ้างอิง

ปริยารัตน์ เชาวลิขิตประพันธ์. (2558). วัฒนธรรมโนรา: การดำรงอยู่และการสืบทอดในบริบทของบ้านปลายระไม อำเภอบ้านดง รัฐเคดาห์(ไทรบุรี) ประเทศมาเลเซีย. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

พิธีโนราโรงครู

ความต่างของโนราชุมชนปลายระไม (มาเลเซีย) กับโนราแห่งเมืองพัทลุง

โนราแห่งชุมชนปลายระไม

ต.ทุ่งควาย อ.เป็นดง รัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย

ลักษณะเฉพาะ

“ปลายระไม” เป็นชุมชนชาวสยาม (Orang Siam) ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนที่สยามเสียดินแดนหัวเมืองมลายูให้แก่อังกฤษ โดยกลุ่มคนเหล่านี้ติดอยู่กับแผ่นดินที่ถูกตั้งรัฐชาติ “มาเลเซีย” เมื่อปี 2500 กลุ่มคนสยามแห่งนี้นับถือศาสนาพุทธ พุทธภาษาก็นับถือได้ เชื่อว่าตนเองมีเชื้อสายโนราที่สืบทอดมาจากครูหมอมหาดเพชร ทวดพันช่วงการจัดพิธีโนราโรงครู คือ เดือน 6 และ 7 ของทุกปี ระยะเวลาการจัด มี 2 แบบ ได้แก่ แบบ 1 วัน 1 คีน และแบบ 3 วัน 3 คีน วัตถุประสงค์ของพิธีโนราโรงครู คือ การแก้บน การตัดจุกโนรา

โนราชุมชนปลายระไม	ประเด็น	โนราแห่งเมืองพัทลุง
ขนาดยิ่งใหญ่ยิ่งดี แต่นิยมใช้โรงโนราสำเร็จรูป	ขนาดโรงพิธี	ยึดตามตำนานโนรา ขนาด 9x11 คอก
เปิดด้านล่างโล่งทั้ง 3 ด้าน	ลักษณะโรงพิธี	ใช้ฉากกั้นด้านหนึ่งเป็นที่แต่งตัวโนรา
วันใดก็ได้ยกเว้นวันปากเดือน (เป็นวันในช่วงปีใหม่ (สงกรานต์) ของผู้คนในดินแดนสุวรรณภูมิที่นิยมเดินทางไปทำบุญ สรงน้ำพระ เป็นต้น) และวันไม่ดี แต่ต้องดูตำราประกอบ	การเลือกวันเข้าโรง	เฉพาะวันพุธ
การแก้บน ตัดจุกโนรา	วัตถุประสงค์	การแก้บน ตัดจุก ไหว้ครูในสายตระกูลโนรา
วันที่ 1 มีภาคโรงไหว้ครู วันที่ 2 การเข้าทรง วันที่ 3 เชิญครูหมอมารับเครื่องเซ่นไว้ (ช่วงเช้า) มีการว่าบท (พระ) คุณครู ครูสอน สอนรำ แสงทอง ฝนตกข้างเหนือ พลายงาม รำคล้องหงส์ เล่นบทลิบสอง แล้วทำพิธีส่งโรงและตัดเหมรย (ช่วงบ่าย) ไม่มีการแหงเซ้	พิธีกรรมหลักในแต่ละวัน	วันที่ 1 พิธีภาศ ภาคครู วันที่ 2 โนราใหญ่รำไหว้ครูในบทครูสอน สอนรำ ฝนตกข้างเหนือ พลายงาม และบททำพรัดอื่น ๆ วันที่ 3 พิธีตัดเหมรยแก้บน ด้วยการรำคล้องหงส์ แหงเซ้ส่งครูและตัดเหมรย

โนราชุมชนปลายระไม	ประเด็น	โนราแห่งเมืองพัทลุง
ใช้การรำคล้องหงส์โดยมีโนรารำ 3 คน โดยมี 1 คนสวมชุดโนราประกอบพิธีตัดเหมรยุ เน้นการเดินรำเป็นวง	พิธีตัดเหมรยุ	การรำคล้องหงส์เน้นเล่นเรื่อง พระสุธนมโนห์รา ตอนพราณบุญจับ นางมโนห์รา มีโนราใหญ่เล่นเป็น นางมโนห์รา มีโนราอีก 6 คนเล่น เป็นนางกินรี ทุกคนแต่งกายด้วย ชุดมโนราห์สวยงาม และพราณบุญ สวมหน้าพราณสีแดง
โนราชายและหญิงเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมได้ แม้มีความเชื่อว่าโนราที่สมบูรณ์จะต้องผ่านการบวชเป็นพระก่อน แต่มีการปรับความเชื่อ ให้ผู้หญิงบวชเป็นชีแทนพระ ก็สามารถเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมได้	เพศของผู้ประกอบพิธีตัดเหมรยุ	โนราชายที่ผ่านพิธีครอบเทริดและบวชเป็นพระ
ห้ามมีเพศสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามก่อนประกอบพิธี	ความเชื่อเรื่องผู้ประกอบพิธีกรรม	ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล
โนราที่อายุน้อยที่สุดเป็นผู้ประกอบพิธี ส่วนโนราที่มีอาวุโสสูงกว่าเป็นพี่เลี้ยง โดยถือว่าโนราที่ผ่านพิธีการตัดจุกรอบเทริดแล้วสามารถทำพิธีตัดเหมรยุได้	ผู้ประกอบพิธีตัดเหมรยุ	โนราใหญ่เท่านั้น
ครูหมอในตำนานโนรา(แม่ศรีมาลา เทพสังฆรณ์ ครูพราณ พระยามือเหล็ก พระยามือไฟ) ครูหมอที่เคยสอนโนรา และครูหมอของชาวบ้านมีทั้งที่เป็นผู้นำชุมชนในอดีต สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ยักษ์ และสัตว์	ความเชื่อเรื่องครูหมอโนรา	เรียกโดยรวมว่าครูหมอตายาย หรือตายายโนรา หรือ ตายาย โดยผู้มีเชื้อสายโนราจะได้รับ การนับถือเป็นบรรพบุรุษ

หมายเหตุ: สังเคราะห์จากวิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเรื่อง วัฒนธรรมโนรา: การดำรงอยู่และการสืบทอดในบริบทของ บ้านปลายระไม อำเภอเป็นดั่ง รัฐเคดาห์ (ไทรบุรี) ประเทศมาเลเซีย โดย ดร.ปรียารัตน์ ชาวลิตประพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ข้อมูลผู้วิจัย

ปัจจุบัน ดร.ปรียารัตน์ ชาวลิตประพันธ์ เป็นอาจารย์สาขาวิชาภาษาไทยที่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ เป็นนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญด้านคติชนวิทยา และวรรณกรรมท้องถิ่น

